

Методологія та методи соціологічного дослідження конфліктів. Частина 1. Проектування соціологічного дослідження

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	С - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С5 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	Очна(денна)
Рік підготовки, семестр	1 курс, осінній семестр
Обсяг дисципліни	4,0 кред. ЄКТС/120 годин: лекції – 16 год., практичні заняття – 30 год., СРС – 74 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: доцент, кандидат філософських наук, доцент, Піголенко Ігор Вікторович, e-mail: pigolenko@gmail.com Практичні / Семінарські: доцент, кандидат філософських наук, доцент, Піголенко Ігор Вікторович, e-mail: pigolenko@gmail.com
Розміщення курсу	Посилання на дистанційний ресурс Moodle: https://do.ipi.kpi.ua/course/view.php?id=2038&notifyeditingon=1

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Під час вивчення цієї навчальної дисципліни студенти зможуть познайомитися із методологічним та методичним аспектами підготовки програми соціологічного дослідження, буде розглянуто теоретико-методологічні основи вибіркового методу опитування, який має на меті дати студентам знання щодо методів збирання інформації у кількісних та якісних соціологічних дослідженнях, етапів програмування й реалізації емпіричних соціологічних досліджень конфліктів, а також технік, що забезпечують надійність первинної соціологічної інформації. Курс передбачає також формування практичних навичок з розроблення програми та формування інструментарію соціологічного дослідження, контролю за якістю реалізації проекту на етапі збирання даних.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також в межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри.

Міждисциплінарні зв'язки: знання отримані студентами в межах курсу «Методологія та методи соціологічного дослідження конфліктів. Частина 1. Проектування соціологічного дослідження» можуть бути використовуватися ними не лише в вивчені спеціалізованих дисциплін, а й в практичній діяльності.

Відповідно до вимог ОПП **метою дисципліни** є формування у студентів здатностей:

- здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію (ФК 3);

- здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень (ФК 4);
- здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями (ФК 6);
- здатність розробляти та оцінювати соціальні проекти і програми (ФК 7).
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. (ЗК 5);

Відповідно до вимог ОПП в результаті засвоєння дисципліни студенти зможуть:

- здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки (ПР 02);
- розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя (ПР 03);
- застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань (ПР 04);
- вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей (ПР 07);
- планувати і виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки (ПР 09).

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: для вивчення дисципліни студенту бажано мати навички використання текстового редактора Word, Excel, крім того, бажано також мати базові навички роботи зі спеціалізованим програмним забезпеченням з обробки та аналізу кількісної соціальної інформації (напр., OCA, PSPP, R).

Постреквізити: Після завершення курсу «Методологія та методи соціологічного дослідження конфліктів. Частина 1. Проектування соціологічного дослідження» здобувачі освіти зможуть продовжити навчання або виконувати дослідницькі завдання в межах освітнього компонента «Виконання магістерської дисертації».

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1 Програма соціологічного дослідження конфліктів: теоретико-методологічний розділ

Тема 1. Програма соціологічного дослідження конфліктів, як науковий документ.

Тема 2. Програма соціологічного дослідження конфліктів. Проблема, об'єкт та предмет дослідження.

Тема 3. Програма соціологічного дослідження конфліктів. Цілі, завдання та гіпотези дослідження.

Тема 4. Програма соціологічного дослідження конфліктів. Інтерпретація та операціоналізація головних понять.

Розділ 2 Програма соціологічного дослідження конфліктів: процедурно-методичний розділ

Тема 5. Класифікація методів збору соціологічної інформації

Тема 6. Вимірювання в соціології.

Тема 7. Інструментарій соціологічного дослідження конфліктів

Тема 8. Принциповий план дослідження.

Тема 9. Організація соціологічного дослідження конфліктів.

Розділ 3 Особливості застосування вибірки у емпіричному дослідженні конфліктів

Тема 10. Основні поняття та сутність вибіркового методу

Тема 11. Типи та методи вибірки

Тема 12. Паспортичка вибірки

Тема 13. Розрахунок обсягу вибірки. Помилка вибірки

Тема 14. Контроль та ремонт вибірки

Тема 15. Репрезентативність вибірки

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів / Перекл. Ігор Кобель, Тарас Кобель. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2022. 284 с.
2. Комплексні вимірні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ. Інститут соціології НАН України. 2022. 405 с.
3. Лупан І. В. Вибіркові обстеження у психології, соціології та педагогіці : навчальний посібник. Кропивницький : В.Ф. Лисенко, 2019. 191 с.
4. Сидоров М. В. Математика для соціологів : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2019. 420 с.
5. Туленков М. В. Теорія систем і системний аналіз у соціології : підручник. Київ : Каравела, 2020. 595с.

4.2 Додаткова література:

1. Бірюкова, М. В. Мобільні месенджери як технології сучасної self-взаємодії у фокусі цифрової соціології / М. В. Бірюкова // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. 2019. № 4 (44). С. 8–12.
2. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? : посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Київ : Дух і Літера, 2015. 376 с.
3. Гаврилюк, О. П. (2023). Аналіз рейтингів соціальних мереж у світі та Україні. Молодий вчений. <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/56/895/1869-1>
4. Горбачик А.П. Аналіз даних соціологічних досліджень засобами SPSS: Навч. пос. / А.П.Горбачик, С.А.Сальнікова. – Луцьк: Вежа; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 164 с.
5. Дубас, М. О. (2023). Війна, пандемія COVID-19 та методології досліджень онлайн у соціології: дослідницькі виклики і сучасні тренди Постановка проблеми. Актуальні проблеми філософії та соціології, 138-143. http://www.apfs.nuoua.od.ua/archive/40_2023/40_2023.pdf#page=138
6. Кислова О.М., Кузіна І.І. Методи аналізу та комп'ютерної обробки соціологічної інформації. Харків : Вид-во ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2020. 165 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/420735720.pdf>
7. Кислова, О. М. (2019). Великі дані в контексті дослідження проблем сучасного суспільства. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи», (42), 59-68. https://www.researchgate.net/profile/Olga-Kislova-2/publication/339229081_Veliki_dani_v_konteksti_doslidzenna_problemi_sucasnogo_suspilstva/links/5e44f19c92851c7f7f341c82/Veliki-dani-v-konteksti-doslidzenna-problemi-sucasnogo-suspilstva.pdf
8. Негрей М., Гнот Т. Аналітика 3 R : навчальний посібник Київ : Ямчинський О.В., 2020. 236 с.
9. Піголенко, І. В. Забезпечення якості польового етапу дослідження при проведенні соціологічних опитувань / Піголенко І. В. // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. 2021. № 2 (50). С. 22-27.
10. Чередніченко О. Ю. Дослідження профілів користувачів соціальних мереж / О. Ю. Чередніченко, В. В. Ткаченко, М. А. Вовк, О. О. Масихнович // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. 2018. № 2. С. 113-119. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZKhUPS_2018_2_18
11. Яковлєв М. В. & Дубас, М. О., Купка, О. В. (2023). Цифрова соціологія та постінформаційне суспільство: методологічні виклики й дослідницькі перспективи. Габітус, (55), 33-38. <http://habitus.od.ua/journals/2023/55-2023/5.pdf>
12. Au, A. (2018). Sociology and science: The making of a social scientific method. The American Sociologist, 49(1), 98-115. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12108-017-9348-y>
13. Edelmann, A., Wolff, T., Montagne, D. & Bail, C.A. (2020). Computational Social Science and Sociology, (46), 61-81. <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev-soc-121919-054621>
14. Gallup G.H. The Gallup poll: Public opinion, 1972-1977 / 2 Vols. Wilmington: Scholarly Resources, 1978.
15. Hall, N. A. (2022). Understanding Brexit on Facebook: Developing close-up, qualitative methodologies for social media research. Sociological Research Online, 27(3), 707-723. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/13607804211037356>
16. Luo, J. D., Liu, J., Yang, K., & Fu, X. (2019). Big data research guided by sociological theory: a triadic dialogue among big data analysis, theory, and predictive models. The Journal of Chinese Sociology, 6(1), 11. https://scholar.google.com/scholar?output=instlink&q=info:MCWQUdqkw8cJ:scholar.google.com/&hl=en&as_sdt=0,5&scillfp=13539162575221047244&oi=lle

17. Macanovic, A. (2022). Text mining for social science—The state and the future of computational text analysis in sociology. *Social Science Research*, 108, 102784. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0049089X22000904>
18. Manago, B. (2023). Preregistration and registered reports in sociology: Strengths, weaknesses, and other considerations. *The American Sociologist*, 54(1), 193-210. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12108-023-09563-6>
19. Menshikova, A., & van Tubergen, F. (2022). What drives anti-immigrant sentiments online? a novel approach using twitter. *European Sociological Review*, 38(5), 694-706. <https://academic.oup.com/esr/article/38/5/694/6523885>
20. Naresh Malhotra *Marketing Research: An Applied Orientation*, Georgia Institute of Technology, 2019.
21. Seymour Sudman, Norman Bradburn *Asking Questions: A Practical guide to Questionnaire Design*, San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1982.
22. Tong, G., & Guo, G. (2022). Meta-analysis in sociological research: Power and heterogeneity. *Sociological Methods & Research*, 51(2), 566-604. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9231456/>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни(освітнього компонента)

5.1 Денна форма

Лекційні заняття

Лекції із застосуванням інформативно-рецептивних методів, евристичних бесід, елементів навчальної дискусії, елементів проблемного викладу матеріалу.

На заняттях використовуються мультимедійне обладнання, комп'ютер. При дистанційному навчанні використовуються сервіси відеоконференцій Zoom та/або Google Meet, освітній вебсервіс Google Classroom на платформі «Сікорський», месенджери для комунікації зі студентами, університетське програмне забезпечення інформаційно-комунікаційної системи «Електронний кампус».

Лекція 1. Тема 1. Програма соціологічного дослідження конфліктів, як науковий документ.

Етапи та процедури соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження – головний документ, який включає в себе передумови наукового пошуку. Програма як організаційна підстава дослідження. Головні типи соціологічного дослідження (теоретично-прикладне та прикладне). Специфіка побудови програми залежно від її типу. Розділи програми. Внутрішня та зовнішня функції програми.

Завдання на СРС: Які основні типи емпіричного дослідження. У чому полягає їх специфіка? Які методологічні та методичні функції виконують ескіз та програма соціологічного дослідження? Намалуйте у вигляді схеми структуру програми соціологічного дослідження.

Лекція 2. Тема 2. Програма соціологічного дослідження. Проблема, об'єкт та предмет дослідження.

Формулювання проблеми – вихідний пункт розробки програми. Теоретичні та прикладні проблеми. Головні вимоги до розгортання проблеми дослідження. Об'єкт та предмет дослідження, їх призначення. Вимоги до об'єкта дослідження. Об'єкт дослідження та одиниці спостереження. Поняття типологізації.

Завдання на СРС: Які основні елементи повинна містити програма соціологічного дослідження? Що таке соціальний показник? Що таке «проблема»? Назвіть основні характеристики виробничої проблеми. Як пов'язані між собою об'єкт і предмет соціологічного дослідження. Наведіть приклад цього взаємозв'язку.

Лекція 3. Тема 3. Програма соціологічного дослідження. Цілі, завдання та гіпотези дослідження.

Висунення цілей дослідження як орієнтація на його кінцевий результат. Теоретично-прикладні та практичні цілі дослідження. Завдання дослідження. Послідовне висунення програмних завдань залежно від головної мети дослідження. Методичні завдання. Гіпотеза – головний методологічний інструмент соціологічного дослідження. Джерело формулювання гіпотези. Логічна структура гіпотези та принципи її побудови. Типи гіпотез у соціологічному дослідженні. Гіпотеза головна та гіпотези-наслідки. Описові та пояснювальні гіпотези. Обґрунтування та можливість емпіричної перевірки гіпотез. Залежність типу соціологічного дослідження від гіпотези. Загальні вимоги до гіпотези.

Завдання на СРС: Що таке «гіпотеза» в соціології? Які види гіпотез Ви знаєте? Сформулюйте мету, завдання та гіпотези соціологічного дослідження злочинності та її основних причин.

Лекція 4. Тема 4. Програма соціологічного дослідження. Інтерпретація та операціоналізація головних понять.

Виокремлення головних понять дослідження. Інтерпретація понять як процедура їх пояснення, уточнення їх змісту, який складає концептуальну схему дослідження. Види інтерпретації головних понять (теоретична, емпірична, операційна). Сутність інтерпретації, головні процедури. Нормативні вимоги до процедур інтерпретації. Попередній системний аналіз об'єкта дослідження.

Завдання на СРС: У чому полягає суть теоретичної інтерпретації та операціоналізації понять? Як пов'язані між собою ці поняття? Наведіть приклад багаторівневої інтерпретації поняття «ставлення молоді до приватного підприємництва».

Лекція 5. Тема 5. Класифікація методів збору соціологічної інформації

Класифікація методів збору соціологічної інформації. Критерії класифікації методів соціологічних досліджень. Взаємозв'язок мети дослідження та методів. Кількісні методи в соціології: їх переваги та обмеження. Соціологічні опитування та їх різновиди: поштові опитування, телефонні опитування, індивідуальні та групові опитування; експертні опитування; моніторингові опитування як різновид вивчення громадської думки; експрес-опитування. Контент-аналіз як кількісний метод соціологічного дослідження. Якісні методи в соціології та сфери їх застосування. Метод фокус-груп. Поглиблене (глибинне) інтерв'ю. Соціологічний експеримент. Метод спостереження та його особливості. Тестові методики. Пізнавальні можливості кожного з методів.

Завдання на СРС: Назвіть якісні методи соціологічного дослідження. Як Ви розумієте поняття "репрезентативність"? Яку роль воно виконує у соціології? Які методи соціологічних досліджень соціологія запозичила з природничих наук? Назвіть і опишіть їх. Кому належить і в чому полягає ідея використання експерименту в соціальних науках? Як співвідносяться між собою стратегічний і робочий плани соціологічного дослідження? Якими є основні блоки робочого плану соціологічного дослідження? Коли і в яких випадках використовуються якісні методи соціологічного дослідження?

Лекція 6. Тема 6. Вимірювання в соціології.

Пошук та конструювання еталону вимірювання. Перевірка процедур первинного вимірювання на надійність. Характеристика головних шкал (номінальної, порядкової, інтервальної, відношення). Шкали Гутмана та Терстоуна. Обмеження квантифікації первинних соціальних характеристик.

Завдання на СРС: Наведіть приклад номінальної шкали. Які математичні перетворення можливі при використанні номінальних шкал? У чому полягає відмінність між поняттями «змінна» та «ознака»?

Лекція 7. Тема 7. Інструментарій соціологічного дослідження конфліктів

Логічна й організаційна структура анкети. Класифікація питань анкети. Загальні та часткові питання. Застосування питань-фільтрів. Питання в формі таблиць. Контактні та буферні питання. Основні функції питання (індикаторна, комунікативна і вимірювальна). Звернення до респондента та інструкція щодо заповнення анкети. Демографічний блок анкети. Види і профілактика помилок, зв'язаних з порушенням логічної структури питання (ефект навіювання, невідповідність інформованості респондента, тенденційні питання, неадекватність позначення адресата). Правило лійки. Вимоги, пропоновані до анкетних питань. Проблеми, що виникають при проведенні опитування (проблема тих, що не відповіли", проблема нещирості респондентів, проблема «неякісності поля», етичні проблеми). Композиція і технічне оформлення анкети. Графічне оформлення. Пілотаж опитувальника.

Завдання на СРС: В чому полягає вимога однозначності запитань анкети? Коротко охарактеризуйте основні помилки формулювань. У чому полягає значення запитань-фільтрів? Назвіть переваги та недоліки відкритих запитань.

Лекція 8. Тема 8. Основні поняття та сутність вибіркового методу.

Поняття вибірки. Вибіркове дослідження поняття генеральної та вибіркової сукупності. Репрезентативність вибірки. Параметри генеральної та вибіркової сукупності. Методи вибірки. Структура вибірки.

Завдання на СРС: Дайте визначення поняттям «генеральна сукупність», «вибіркова сукупність», «репрезентативність». Яким чином співвідносяться поняття «надійність» та «валідність»?

Семінарські (практичні) заняття

Використовуються дидактичні методи, спостереження і порівняння, узагальнення і абстрагування, аналогія, індукція, дедукція, аналіз і синтез, аналітико-синтетичний, абстрактно-дедуктивний, конкретно-індуктивний, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький.

Розділ 1 Програма соціологічного дослідження конфліктів: теоретико-методологічний розділ

Семінарське заняття 1. Тема 1.1. Програма соціологічного дослідження конфліктів, як науковий документ.

1. Програма соціологічного дослідження: сутність, функції.
2. Головні типи соціологічного дослідження.
3. Специфіка побудови програми залежно від типу соціологічного дослідження.
4. Головні розділи програми.

Завдання на СРС: Які основні типи емпіричного дослідження. У чому полягає їх специфіка? Які методологічні та методичні функції виконують ескіз та програма соціологічного дослідження? Намалуйте у вигляді схеми структуру програми соціологічного дослідження.

Семінарське заняття 2. Тема 1.2. Проблема, об'єкт та предмет дослідження.

1. Проблемна ситуація та проблема.
2. Головні вимоги до формулювання проблеми дослідження.
3. Теоретичні та прикладні проблеми.
4. Предмет дослідження.
5. Об'єкт дослідження. Об'єкт вимірювання та вимірювання об'єкта.
6. Одиниці спостереження.

Завдання на СРС: Які основні елементи повинна містити програма соціологічного дослідження? Що таке соціальний показник? Що таке «проблема»? Назвіть основні характеристики виробничої проблеми. Як пов'язані між собою об'єкт і предмет соціологічного дослідження. Наведіть приклад цього взаємозв'язку.

Семінарське заняття 3. Тема 1.3. Цілі, завдання та гіпотези дослідження.

1. Теоретично-прикладні та прикладні цілі дослідження.
2. Завдання дослідження.
3. Гіпотези: логічна структура, принципи побудови.
4. Типи гіпотез в соціологічних дослідженнях.
5. Головні вимоги до гіпотез.

Завдання на СРС: Що таке «гіпотеза» в соціології? Які види гіпотез Ви знаєте? Сформулюйте мету, завдання та гіпотези соціологічного дослідження злочинності та її основних причин.

Семінарське заняття 4. Тема 1.4.Інтерпретація та операціоналізація головних понять.

1. Виокремлення головних понять.
2. Інтерпретація понять: сутність процедури.
3. Види інтерпретації та їх функції.
4. Теоретична інтерпретація головних понять.
5. Типові помилки теоретичної інтерпретації.
6. Емпірична інтерпретація.
7. Операціоналізація головних понять.
8. Поняття “індикатор” в соціології.

Завдання на СРС: У чому полягає суть теоретичної інтерпретації та операціоналізації понять? Як пов'язані між собою ці поняття? Наведіть приклад багаторівневої інтерпретації поняття «ставлення молоді до приватного підприємництва».

Розділ 2 Програма соціологічного дослідження конфліктів: процедурно-методичний розділ

Семінарське заняття 5. Тема 2.1. Класифікація методів збору соціологічної інформації

6. Класифікація методів збирання соціологічної інформації: якісна та кількісна парадигми.
7. Кількісні методи в соціології: їх переваги та обмеження.
8. Якісні методи в соціології та сфери їх застосування.
9. Методи збору соціологічної інформації та їх характеристика.

Завдання на СРС: Специфіка наукового спостереження. Соціальний експеримент. Аналіз документів: нормативні вимоги, типи документів. Контент-аналіз: стан та перспективи.

Тема 2.2.Вимірювання в соціології.

1. Вимірювання в соціології: особливості застосування.
2. Надійність вимірювання.

3. Типи шкал та їх характеристика.

4. Шкали Гуттмана та Терстоуна.

Завдання на СРС: Наведіть приклад номінальної шкали. Які математичні перетворення можливі при використанні номінальних шкал? У чому полягає відмінність між поняттями «змінна» та «ознака»?

Семінарське заняття 6. Тема 2.3. Інструментарій соціологічного дослідження конфліктів.

1. Логічна і організаційна структура анкети.

2. Класифікація питань анкети.

3. Загальні та часткові питання.

4. Застосування питань-фільтрів.

5. Питання в формі таблиць.

6. Контактні та буферні питання.

7. Основні функції питання (індикаторна, комунікативна і вимірювальна).

8. Звернення до респондента та інструкція щодо заповнення анкети.

9. Демографічний блок анкети.

10. Правило лійки.

11. Вимоги, пропоновані до анкетних питань.

Завдання на СРС: В чому полягає вимога однозначності запитань анкети? Коротко охарактеризуйте основні помилки формулювань. У чому полягає значення запитань-фільтрів? Назвіть переваги та недоліки відкритих запитань.

Семінарське заняття 7. Тема 2.4. Принциповий план дослідження.

1. План дослідження: сутність та функції.

2. Види планів.

3. Головні вимоги до побудови плану.

Завдання на СРС: Якими є основні блоки робочого плану соціологічного дослідження? Вам належить провести соціологічне дослідження ставлення студентів до навчання. Який варіант стратегічного плану ви оберете і чому?

Семінарське заняття 8. Тема 2.5. Організація соціологічного дослідження конфліктів.

1. Головні вимоги до організації дослідження.

2. Сітковий графік дослідження.

3. Типові помилки в організації дослідження.

Завдання на СРС: Розпишіть етапи робочого плану соціологічного дослідження проблем молоді сім'ї.

Розділ 3 Особливості застосування вибірки у емпіричному дослідженні конфліктів

Семінарське заняття 9. Тема 3.1. Основні поняття та сутність вибіркового методу.

1. Поняття вибірки.

2. Вибіркове дослідження поняття генеральної та вибіркової сукупності.

3. Репрезентативність вибірки.

4. Параметри генеральної та вибіркової сукупності.

5. Методи вибірки.

6. Структура вибірки.

Завдання на СРС: Яким чином співвідносяться поняття «надійність» та «валідність»?

Семінарське заняття 10. Тема 3.2. Типи та методи вибірки

1. Репрезентативна статистична вибірка.

2. Цільова вибірка.

3. Випадкова (безповторна та повторна) вибірка.

4. Багатоступінчаста вибірка.

5. Квотна вибірка.

6. Районована вибірка.

7. Серійна вибірка.

8. Ймовірнісна вибірка.

9. Систематична вибірка.

10. Гніздова вибірка.

11. Способи відбору.

Завдання на СРС: Які існують типи вибірок? Охарактеризуйте основні способи відбору, що визначають тип вибірки.

Семінарське заняття 11. Тема 3.3. Паспортчик вибірки

1. Способи опису вибірки в наукових виданнях.
2. Емпіричний об'єкт дослідження.
3. Кількість ступенів відбору та одиниці відбору.
4. Параметри вибірки.
5. Основа вибірки.
6. Опис пілотажу інструментарію.

Завдання на СРС: Охарактеризуйте структуру процесу формування вибіркової сукупності. Чи можуть одиниці відбору виступати одиницями спостереження?

Семінарське заняття 12. Тема 3.4. Розрахунок обсягу вибірки. Помилка вибірки

1. Обсяг вибірки.
2. Види вибірок: мала, надмала вибірка.
3. Фактори, що впливають на обсяг вибірки.
4. Стратегія попереднього розрахунку.
5. Стратегія послідовного розрахунку.
6. Комбінована стратегія.
7. Довірчий інтервал.
8. Довірча ймовірність.
9. Поняття помилки вибірки.
10. Помилка репрезентативності.
11. Загальна характеристика помилки вибірки.
12. Випадкова та систематична помилки.
13. Способи уникнення помилок вибірки.

Завдання на СРС: Чим відрізняються випадкові помилки від систематичних? Що таке помилка репрезентативності?

Семінарське заняття 13. Тема 3.5. Контроль та ремонт вибірки

1. Поняття контролю та ремонту вибірки.
2. Корекція вибіркової сукупності.
3. Корекція розподілів демографічних характеристик.
4. Зважування висхідних даних.
5. Корекція різко виділених відповідей респондентів.
6. Корекція пропущених відповідей.

Завдання на СРС: Які методи використовуються для корекції вибіркової сукупності? Зважування як спосіб формування відповідності вибіркової сукупності генеральній.

Семінарське заняття 14. Тема 3.6. Репрезентативність вибірки

1. Співставлення середніх показників розподілів вибіркової та генеральної сукупності.
2. Співставлення форм розподілу показників.
3. Розрахунок дисперсії, моди, медіани і нормального розподілу.
4. Показники дисперсії у генеральній та вибірковій сукупності.
5. Похибки репрезентативності.
6. Вплив похибок репрезентативності на результати наукового звіту.

Завдання на СРС: Що в першу чергу має враховувати автор проекту вибірки, визначаючи мінімальний обсяг вибіркової сукупності?

Семінарське заняття 15. Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 64 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 74 год.

Питання для самостійної роботи для студентів денної форми навчання прописані для кожного лекційного та практичного завдання.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, необхідним є активна робота на лекційних заняттях, однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Від студентів буде вимагатись активна участь на семінарських заняттях. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни.

Студенти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Це слід робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені Силабусом, доступні з особистого кабінету студента в системі «Moodle».

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлення позиції, читаючи з аркуша паперу знижує якість відповіді та оцінку.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПП ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>.

Зокрема, рекомендується навчання на онлайн курсі «Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо?» Курс розміщено на освітній платформі Prometheus за посиланням: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:IRF+SOC101+2015_T1/home. Можливе використання інших масових відкритих онлайн курсів (повністю або частково) за умови погодження їх тематики та змісту з лектором.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (РСО)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, виконання завдань

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: залік

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) виконання модульної контрольної роботи.

1. Відповіді на семінарських заняттях оцінюються в 5 балів. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $гсем = 5 \text{ балів} * 14 = 70 \text{ балів}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

- повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання – 5 балів;
- достатньо повна, з незначними неточностями або неповна відповідь (але не менше 60% потрібної інформації) відповідає на більшість з поставлених питань – 4 бали;
- часткова відповідь (не менше 40% потрібної інформації) - студент демонструє загальне розуміння теми, але відповідь є неповною, містить суттєві неточності, недостатньо аргументована або недостатньо логічно структурована, висновки сформульовані поверхово – 3 бали;
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі – 0 балів.

2. Модульна контрольна робота

Ваговий бал – 30.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) на всі питання модульної контрольної роботи; студент вільно орієнтується в поданому матеріалі – 27-30 балів;
- «добре», студент надав відповіді на 75% питань модульної контрольної роботи; відповіді на всі питання контрольної потребують уточнень – 23-26 балів;
- «задовільно», студент надав відповіді на 60% питань модульної контрольної роботи; відповіді потребують суттєвих уточнень, недостатнє володіння матеріалом – 18-22 бали;
- «незадовільно», відповідь не відповідає вимогам на 18 балів, студент не орієнтується в матеріалі, вкрай обмежена відповідь – 0 балів.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);

– участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

- 48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;
- 43-47 балів - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;
- 38-42 балів - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;
- 33-37 балів - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;
- 30-32 балів - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;
- 0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 10 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 20 балів.

Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є зарахування модульної контрольної роботи.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Рейтингова оцінка здобувача (бали)</i>	<i>Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

В рамках навчальної дисципліни «Методологія та методи соціологічного дослідження конфліктів. Частина 1. Проектування соціологічного дослідження» проводять лекційні і семінарські заняття відповідно. Лекції проводяться з використанням презентацій про основні терміни, поняття, теорії, з урахуванням тематики занять. В рамках курсу передбачено ознайомлення з першоджерелами та їх обговорення на семінарських заняттях. Також в рамках курсу передбачено набуття практичних навичок, а саме підготовку програми соціологічного дослідження, інструментарію (анкети), формування та розрахунок вибірки.

Семінарське заняття передбачає підготовку виступів студентами за визначеними питаннями, участь в дискусії, висловлення власної думки тощо. Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків.

Готуючись до семінарського заняття студент має опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись з додатковими джерелами, статтями в періодичних виданнях. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, активно включатись у обговорення питання. Якщо студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу розібратися в тих питаннях які розглядаються в рамках дисципліни «Методологія та методи соціологічного дослідження конфліктів. Частина 1. Проектування соціологічного дослідження».

Позааудиторні заняття

Можлива участь студентів у неформальному гуртку для соціологів.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус): Методологія та методи соціологічного дослідження конфліктів. Частина 1. Проектування соціологічного дослідження.

Складено доцент, кандидат філософських наук, доцент, Пиголенко Ігор Вікторович

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)

Питання до МКР

1. Внутрішньо переміщені особи в приймаючих громадах: особливості адаптації.
2. Вторинна зайнятість студентської молоді в умовах кризового суспільства.
3. Європейська та національна ідентичності сучасної української молоді: можливості поєднання.
4. Життєві стратегії молоді в умовах військового конфлікту.
5. Міграція за межі України: масштаби, причини, наслідки та шляхи подолання.
6. Релігія для сучасної молоді: „данина моді” чи основа світосприйняття?
7. Рівень інтегрованості студентів-ВПО на новому місці навчання.
8. Соціальний капітал та економічний розвиток: імплікації для українського суспільства.
9. Трансформація ідентичності ВПО внаслідок військового конфлікту.
10. Актуальні питання діяльності старост в Україні
11. Трудова міграція української молоді: наміри та шляхи здійснення.
12. Трудові цінності сучасної молоді в Україні: від суспільства праці до суспільства без праці?

Питання до заліку

1. Соціальні та наукові передумови виникнення емпіричної соціології.
2. Соціологічне дослідження як один з видів соціального дослідження.
3. Організація дослідження. Основні види соціологічних досліджень.
4. Основні етапи дослідження та необхідні нормативні документи.
5. Програма соціологічного дослідження: сутність, функції.
6. Головні типи соціологічного дослідження. Специфіка побудови програми залежно від типу соціологічного дослідження.
7. Головні розділи програми соціологічного дослідження.
8. Проблемна ситуація та проблема.
9. Головні вимоги до формулювання проблеми дослідження.
10. Теоретичні та прикладні проблеми.
11. Предмет дослідження.
12. Об'єкт дослідження. Об'єкт вимірювання та вимірювання об'єкта.
13. Одиниці спостереження.
14. Теоретично-прикладні та прикладні цілі дослідження.
15. Завдання дослідження.
16. Гіпотези: логічна структура, принципи побудови.
17. Типи гіпотез в соціологічних дослідженнях.
18. Головні вимоги до гіпотез
19. Виокремлення головних понять.
20. Інтерпретація понять: сутність процедури.
21. Види інтерпретації та їх функції.
22. Теоретична інтерпретація головних понять.
23. Типові помилки теоретичної інтерпретації.
24. Емпірична інтерпретація.
25. Операціоналізація головних понять.
26. Поняття "індикатор" в соціології.
27. Вимірювання в соціології: особливості застосування.
28. Надійність вимірювання.
29. Типи шкал та їх характеристика.
30. Шкали Гуттмана та Терстоуна.
31. Поняття генеральної та вибіркової сукупності.
32. Репрезентативність вибірки.
33. Одиниці спостереження, одиниці відбору.
34. Логічна і організаційна структура анкети.
35. Класифікація питань анкети.
36. Загальні та часткові питання.
37. Застосування питань-фільтрів.
38. Питання в формі таблиць.
39. Контактні та буферні питання.
40. Основні функції питання (індикаторна, комунікативна і вимірювальна).
41. Звернення до респондента та інструкція щодо заповнення анкети.
42. Демографічний блок анкети.
43. Правило лійки.
44. Вимоги, пропоновані до анкетних питань.
45. План дослідження: сутність та функції.
46. Види планів.
47. Головні вимоги до побудови плану.
48. Головні вимоги до організації дослідження.
49. Сітьовий графік дослідження.
50. Типові помилки в організації дослідження.
51. Вибіркове дослідження: поняття генеральної та вибіркової сукупності.
52. Поняття вибірки.
53. Репрезентативність вибірки.
54. Параметри генеральної та вибіркової сукупності.
55. Поняття ймовірнісної (випадкової) вибірки.
56. Поняття неймовірнісної (невипадкової) вибірки.

57. Види неймовірного відбору: цільовий та стихійний відбір.
58. Багатоступінчаста вибірка.
59. Систематична вибірка.
60. Районована вибірка.
61. Гніздова вибірка.
62. Квотна вибірка.
63. Спрямована вибірка.
64. Метод основного масиву.
65. Методи оцінки чисельності закритих груп.
66. Метод оцінки чисельності за даними загальнонаціональних опитувань.
67. Метод оцінки чисельності методом «Захоплення – повторення захоплення».
68. Метод систематичного відбору. Одиниця відбору.
69. Ідеальні та реальні сукупності.
70. Фактори, що впливають на обсяг вибірки.
71. Довірчий інтервал та довірна ймовірність.
72. Загальна характеристика помилки вибірки. Випадкова та систематична помилки.
73. Способи уникнення помилок вибірки.
74. Поняття контролю та ремонту вибірки.
75. Корекція вибіркової сукупності.
76. Способи опису вибірки в наукових виданнях.
77. Співставлення середніх показників розподілів вибіркової та генеральної сукупності.
78. Вплив похибок репрезентативності на результати наукового звіту.
79. Поняття надійності, валідності соціологічної інформації. Стійкість отриманих результатів.